

INFORMAȚII ARHIVISTICE DESPRE UN SARCOFAG ROMAN DE LA GALAȚI

Dintre multe sarcofage romane descoperite pe teritoriul patriei noastre, cel de la Galați¹ s-a bucurat de o atenție deosebită: a fost publicat de patru ori², cu toate că nu s-au cunoscut condițiile și data la care a fost descoperit. Constantin Moisil, referindu-se la această ultimă chestiune, afirmă că a fost găsit „înainte de 1868”³, M. Petrescu-Dîmbovița situează descoperirea lui în 1868⁴, Maria Alexandrescu-Vianu o plasează în a doua jumătate a secolului al XIX-lea⁵, iar I. T. Dragomir folosește data de 1864⁶. Găsind în arhiva Primăriei Galați dosarul format la descoperirea întâmplătoare a sarcofagului⁷, datorită unor căutători de comori, putem preciza că el a fost găsit la 1 iulie 1867 pe proprietatea lui Dobre Radu din str. Lozoveni nr. 70⁸ (fig. 1).

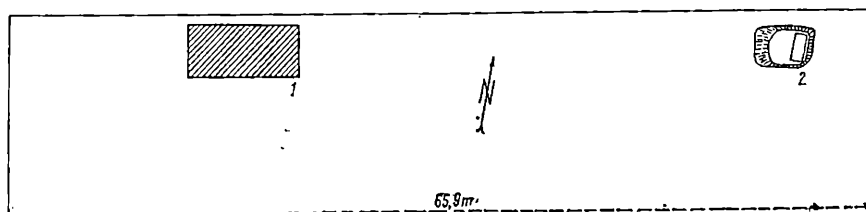

Fig. 1. — Locul unde a fost descoperit sarcofagul. 1, locuința lui Dobre Radu; 2, locul de găsimire a sarcofagului.

După indicațiile descoperitorilor, sarcofagul a fost găsit „de la movila opt pași”, deci în apropierea sarcofagului a fost un tumul. Zona aceasta de la periferia

¹ Muzeul de istorie Galați, inv. nr. 3009.

² C. Moisil, *Sarcofagii de piatră*, în *BCMI*, III, 1910, p. 85—86; M. Petrescu-Dîmbovița, *Archäologische Forschungsreise in Bezirk Covurlui*, în *Dacia*, VII—VIII, 1937—1940, p. 430—431; idem, *Călătorie de cercetare arheologică în județul Covurlui (24 aprilie 14 mai 1939)*, Galați, 1941; Maria Alexandrescu-Vianu, *Un sarcophage milliaire au musée d'histoire de Galatzi*, în *Revue des études sud-est européennes*, V, 1967, 1—2, p. 229—233; I. T. Dragomir, *Descoperiri arheologice pe actualul teritoriu al Galațului din cele mai vechi timpuri și pînă la întemeierea orașului*, în *Danubius*, I, 1967, p. 185—186.

³ C. Moisil, *op. cit.*, p. 85—86.

⁴ M. Petrescu-Dîmbovița, *op. cit.*, în *Dacia*, VII—VIII, 1937—1940 p. 430.

⁵ Maria Alexandrescu-Vianu, *op. cit.*, p. 229.

⁶ I. T. Dragomir, *op. cit.*, p. 185—186.

⁷ Arhivele Statului Galați, fond Primărie, 1867, dos. 82, nepaginat. A fost publicat și de I. T. Dragomir cu data greșită (6 iulie) fără să se menționeze că sarcofagul era acoperit cu „zid” de piatră vinată (*Cavalerul trac de la Tirighina-Bârboși*, în *Danubius*, II—III, 1969, p. 74). Tot aici se menționează și anul 1864 ca dată a descoperirii.

⁸ Locul descoperirii n-a mai putut fi identificat.

actuală a oraşului Galaţi a fost bogată în tumuli, unul a mai existat pe str. Traian, unde s-au descoperit 15 săgeţi de bronz⁹, cîţiva se mai văd şi astăzi pe şoseaua Galaţi—Tuluceşti, dar numărul lor se pare că a fost mult mai mare, fapt remarcat, în 1805, de călătorul Adam Neale¹⁰.

Un raport al arhitectului Iosif Gruber ne dă alte preţioase informaţii. Sarcofagul a fost aşezat la o adîncime de 3,14 m „de la faţa pămîntului”. „Sicriul

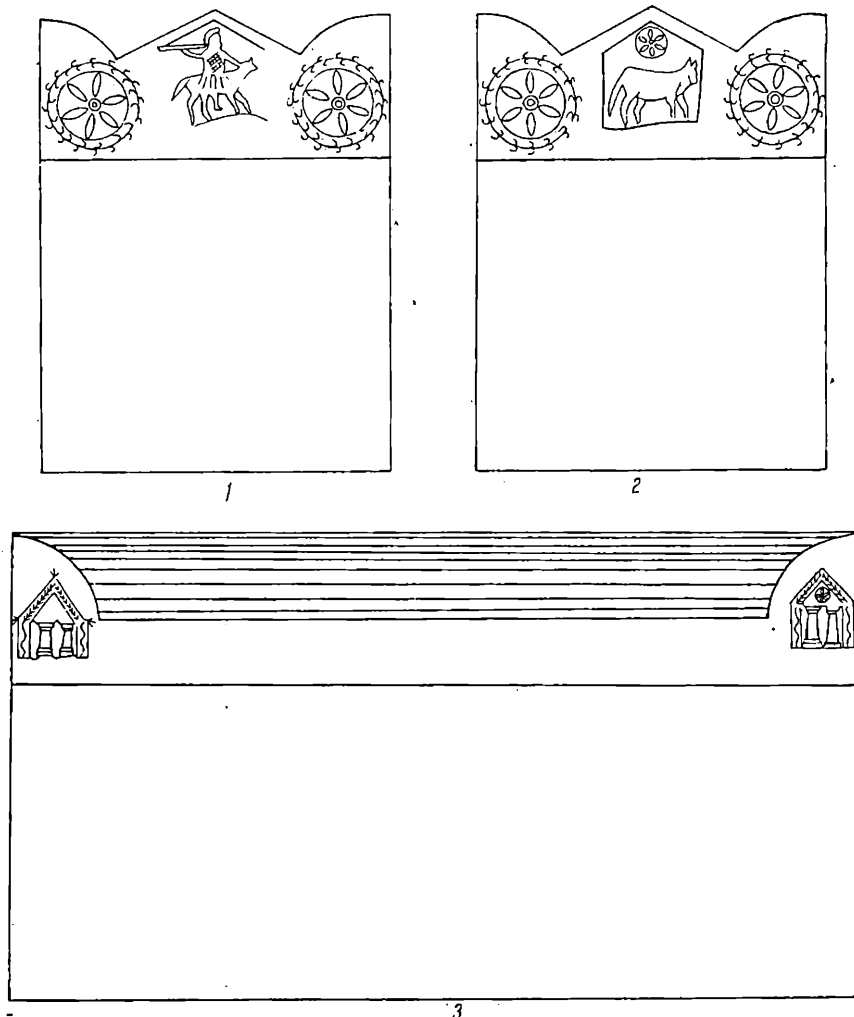

Fig. 2. — Desenele sarcofagului executate de arh. Iosif Gruber. 1, partea laterală de nord; 2, partea laterală de sud; 3, partea longitudinală de est.

înăuntrul groapei era acoperit în toate împrejurimile cu zid de piatră vînată tare, aşezat în mortieră de var şi nisip, care mortier s-a transformat într-o migmă așa de tare ca piatra”¹¹. Sarcofagul a fost, așa dar, plasat într-o cameră funerară

⁹ M. Petrescu-Dimbovița, *op. cit.*, în *Dacia*, VII—VIII, 1937—1940, p. 429.

¹⁰ C. I. Karadja, *Călătoria lui Adam Neale (1805)*, în *Spicuitor în ogor vecin*, I, 1920, p. 135.

¹¹ Arhivele Statului Galați, *loc. cit.* Cu această ocazie arhitectul Gruber execută și desenele sarcofagului (fig. 1, 2, 3).

mult mai modestă decât cea descoperită de O. Floca la Cinciș¹², și asemănătoare, poate, cu cea găsită de D. Tudor la Romula¹³, cu singura deosebire că aici zidăria a fost făcută cu cărămidă.

Mormîntul a fost orientat pe direcția nord-sud, frontonul cu reprezentarea călărețului fiind înspre nord. Maria Alexandrescu-Vianu¹⁴ și I. T. Dragomir¹⁵ au văzut în această reprezentare pe Mithra călare, dar știut fiind caracterul lui Mithra, zeul „soarelui”, „deo soli invicto”, îndreptarea lui către nord, zonă mai puțin luminată de soare (fig. 2/1), pledează pentru atribuirea însemnelor religioase de pe sarcofag altor culte. Ceea ce socotește Maria Alexandrescu-Vianu ca element specific reprezentărilor mithriace apar și în alte culte religioase. De pildă, taurul mergînd spre dreapta, ca pe frontonul sudic al sarcofagului de la Galați, (fig. 2/2), ca și reprezentările schematice ale stelelor se găsesc pe unele tăblițe de plumb ale cavalerilor danubieni¹⁶. Frontoanele templelor de pe acrotere (fig. 2/3) pot fi atribuite Dioscurilor, așa cum găsim pe o monedă din vremea lui Domitian¹⁷, sau tot atît de bine pot avea un caracter decorativ fără de nici o semnificație religioasă¹⁸. Fără a nega influența mithriacă asupra cultului cavalerilor danubieni sau a cavalerului trac, credem că în cazul sarcofagului de la Galați avem de-a face cu reprezentări sincretiste, cuprinzînd elemente din cultul cavalerilor danubieni¹⁹ sau a cavalerului trac, figurate pentru a cîștiga bunăvoința zeilor locali și prezențe mithriace în care credea cel îngropat, probabil un comandant militar.

În momentul descoperirii s-a constatat că mormîntul fusese jefuit, „zidirea împrejurul pietrei s-au găsit numai la părțile laterale ale siciului și în gios întreagă, însă în sus și deasupra capacului era zidirea spartă, precum și capacul, din care s-a găsit numai trei bucăți, adică fațada despre nord în două (astăzi se mai păstrează numai o bucată — *n.n.*) și dinspre sud în una bucată, iar mijlocul spart și mestecat cu bucăți de zid dărîmat, aflate alături siciului în groapă”²⁰.

Din inventarul sarcofagului s-au mai găsit „22 bucăți os găurite ca un fel de nasturi, albi-gălbini, lungăreți și ascuțiți la un capăt” și „două bucăți mici de foi de aur, una ca de un deget și alta mai mică”²¹. După caracterul reprezentărilor de pe sarcofag ca și după puținele indicații ce le avem asupra inventarului, putem atribui sarcofagul unui comandant al unităților militare de la Barboși, fără a putea explica de ce a fost îngropat la o distanță atît de mare de castru.

Știînd acum că sarcofagul a fost găsit la Galați, excluzîndu-se o aducere ulterioară de la Barboși, putem afirma că și pe teritoriul actual al orașului Galați a fost o așezare romană, de altfel sarcofagul nu este singurul indiciu, care depindea, poate, de „territorium” de la Șendreni²².

P. PĂLTĂNEA

¹² O. Floca, *Villa rustica și necropola daco-romană de la Cinciș*, în *Acta MN*, II, 1965, p. 171—173.

¹³ D. Tudor, *Oltenia romană*, București, 1942, p. 127.

¹⁴ Maria Alexandrescu-Vianu, *op. cit.*, p. 233.

¹⁵ I. T. Dragomir, *op. cit.*, p. 186.

¹⁶ D. Tudor, *Discussioni intorno al culto dei cavalieri danubiani*, în *Dacia*, N.S., V, 1961, p. 343.

¹⁷ Iorgu Stoian, *Cultul Dioscurilor și triburile tomitane*, în *SCIV*, 3, 1963, p. 523, fig. 8.

¹⁸ D. Tudor, *Discussioni...*, 331, n. 65.

¹⁹ M. Petrescu-Dimbovița, *Călătorie de cercetare arheologică*, p. 6.

²⁰ Arhivele Statului Galați, *loc. cit.*

²¹ *Ibidem.*

²² V. Pârvan, *Castrul de la Poiana și drumul roman prin Moldova de jos*, în *ARMISI*, s. II, t. XXXVI, 1913, p. 30.

INFORMATIONS D'ARCHIVES CONCERNANT UN SARCOPHAGE
ROMAIN DE GALAȚI

R É S U M É

En s'étayant d'un matériel documentaire conservé aux archives de la mairie, l'auteur présente des données relatives à la découverte, en 1867, sur le territoire de la ville de Galați, d'un sarcophage romain. Celui-ci, qui fait partie à l'heure actuelle des collections du Musée de Galați (n° d'inv. 3 009), a été publié et mentionné à plusieurs reprises par les spécialistes (voir notes 2—22). D'après les données fournies par le matériel d'archives, le sarcophage a été découvert à 3,14 m de profondeur, à proximité d'un tumulus. Selon l'auteur, il s'agit de la tombe d'un commandant des unités militaires en garnison dans le castrum de Barboși (situé à 6 km environ de Galați).

LÉGENDE DES FIGURES

Fig. 1. — Lieu de la découverte du sarcophage. 1, demeure de Dobreca Radu; 2, lieu où se trouvait le sarcophage.

Fig. 2. — Dessins du sarcophage, exécutés par l'arch. Iosif Gruber. 1, partie latérale nord; 2, partie latérale sud; 3, partie longitudinale est.